

CÔNG TÁC XÃ HỘI TRƯỜNG HỌC TẠI VIỆT NAM: TRIỂN VỌNG VÀ THÁCH THỨC

Nguyễn Văn Đồng - Trung tâm Đào tạo Kỹ năng quốc tế Vietcess

Ngày nhận bài: 30/03/2017; ngày sửa chữa: 03/04/2017; ngày duyệt đăng: 18/04/2017.

Abstract: School social work is a profession formed and developed from very early in the United States and many countries around the world. In Vietnam, this profession is quite new, although the school problems still occur daily at schools such as school violence, sexual abuse, drug abuse, prostitution, game addiction, alcoholism, gambling, truancy, etc. To solve the emerging problems, building a network of school social work to manage the school problems is required in current period.

Keywords: School social work, school violence, school problems.

1. Mở đầu

Theo Hiệp hội Công tác xã hội trường học (CTXHTH) tại Mi: *“CTXHTH là một trong những chuyên ngành quan trọng của công tác xã hội (CTXH). Với kiến thức và kỹ năng (KN) chuyên môn của mình, các nhân viên CTXH tác động đến nhóm học sinh (HS) và cả hệ thống trường học. Nhân viên CTXH được coi là công cụ để thúc đẩy nhà trường đạt được các mục tiêu học tập và giảng dạy. Nhân viên CTXH cũng giúp cho HS nâng cao khả năng đáp ứng các nhiệm vụ học tập của mình thông qua sự phối kết hợp giữa gia đình, nhà trường và cộng đồng”* [1; tr 11-16].

Như vậy, có thể nói, CTXH là nền tảng thiết yếu của việc giảng dạy và giáo dục trong trường học, nó còn là một dịch vụ đặc biệt trong trường học hỗ trợ tất cả những ai tham gia vào cuộc sống trường học: HS/sinh viên, phụ huynh, giáo viên (GV), cán bộ nhà trường và những nhà quản lý giáo dục ở tất cả các cấp học.

Tại Việt Nam năm 1999 mô hình “CTXHTH” chính thức được thực hiện, với dự án thí điểm CTXH ở 2 trường thuộc Quận 1 và Quận 8 TP. Hồ Chí Minh từ năm 1999-2001, dự án do Tổ chức cứu trợ Thụy Điển (SCS - Save the children Sweden). Đến 6/2014, Sở GD-ĐT TP. Hà Nội phối hợp với tổ chức Plan International thành lập mô hình đưa phòng tư vấn tâm lý vào thí điểm tại 20 trường trung học cơ sở và trung học phổ thông trên địa bàn, mô hình hỗ trợ tư vấn tâm lý này chính là tiền đề nhen nhóm cho việc hình thành hoạt động CTXH trong các trường học. Nhận thức một cách sâu sắc thì CTXH chính là nền tảng thiết yếu của việc giảng dạy và giáo dục trong trường học, đây là một dịch vụ đặc biệt trong trường học hỗ trợ tất cả những ai tham gia vào lĩnh vực học đường: HS, phụ huynh, GV, cán bộ nhà trường và những nhà quản lý giáo dục ở tất cả các cấp học [2; tr 5-11]. CTXH trong trường học giúp HS giải quyết những

khó khăn về tâm lý, khai thác những điểm mạnh của các em để các em có thể tham gia một cách hiệu quả vào quá trình học tập, giúp các em phát triển tốt tiềm năng, trang bị cho bản thân những KN sống, năng lực tổng hợp. Nhân viên xã hội học đường còn là cầu nối giữa HS, gia đình và nhà trường, giúp các em có điều kiện phát huy hết khả năng học tập tốt nhất. Đội ngũ này đóng vai trò hỗ trợ kết nối trường học và cộng đồng thông qua việc đánh giá, giới thiệu và điều phối các dịch vụ giữa trường học và cộng đồng.

Nhìn chung, tại Việt Nam việc có nhân viên CTXH làm việc trong trường học thực sự là một nhu cầu, một đòi hỏi bức thiết. Có thể thấy hàng loạt các vấn đề nghiêm trọng nảy sinh trong trường học hiện nay như bạo lực học đường, tự tử ở HS, các vấn đề liên quan đến HS khuyết tật và mối quan hệ HS với thầy cô giáo, với cha mẹ và các vấn đề khác như quan hệ tình dục sớm, lạm dụng chất kích thích, nghiện game, trốn học... ảnh hưởng tiêu cực đến công tác giảng dạy và học tập trong trường học tại Việt Nam hiện nay. Trong bối cảnh đó, nhà nước chưa ban hành chức danh chính thức của nhân viên CTXH, chuyên ngành CTXH cũng ít được quan tâm, ít chuyên gia đầu ngành về lĩnh vực này, ít các chương trình và nguồn tài liệu. Mặt khác, CTXH cũng chưa thực sự nhận được quan tâm của các cơ sở GD-ĐT và nhận thức nói chung về tầm quan trọng của CTXH còn chưa cao.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vai trò của CTXH

2.1.1. Các vai trò chung

Trong quá trình phát triển của CTXH trên thế giới và đặc biệt là trong các đại hội quốc tế lần thứ nhất vào năm 1999 và lần thứ hai vào năm 2003, vai trò của CTXH đã dần được củng cố và khẳng định, cụ thể là

sự tác động vào 4 đối tượng ở học đường là HS, phụ huynh, thầy cô giáo và các cán bộ quản lý giáo dục.

- *Với HS:* Giúp giải quyết những căng thẳng và khủng hoảng và sang chấn tâm lí, tiếp cận các dịch vụ chăm sóc sức khỏe tâm trí, giúp HS khai thác và phát huy những điểm mạnh và thành công trong học tập, có được năng lực cá nhân và xã hội, cụ thể là giúp các em giảm những hành vi như: không hoàn thành việc học tập; hung hăng, gây gổ với bạn, không kiểm soát được mình; không có quan hệ với bạn đồng lứa và người lớn, bị lạm dụng thể chất, chán học, bị trầm cảm; có những dấu hiệu, hành vi tự tử.

- *Với GV:* Giúp cho quá trình làm việc giữa GV với phụ huynh của HS được tiến hành hiệu quả, tìm hiểu những nguồn lực mới; tham gia vào tiến trình giáo dục, nhất là với các em cần sự giáo dục đặc biệt; hiểu hơn về gia đình, những yếu tố văn hoá và cộng đồng ảnh hưởng đến HS.

- *Với các nhà quản lý giáo dục:* Hỗ trợ và tham gia vào việc xây dựng các chính sách và chương trình mang tính phòng ngừa đảm bảo thực hiện tốt các chính sách, chủ trương được thực hiện trong môi trường học đường.

- *Với các bậc phụ huynh:* Hỗ trợ tham gia một cách có hiệu quả vào giáo dục con cái, hiểu được những nhu cầu phát triển và giáo dục của HS, tiếp cận các nguồn lực của trường học và cộng đồng, hiểu các dịch vụ giáo dục đặc biệt, tăng cường KN làm cha mẹ.

2.1.2. Các vai trò cụ thể

Trên đây là các vai trò chung của CTXH, nhấn mạnh đến đối tượng làm việc của nhân viên CTXH, dưới đây là một số vai trò cụ thể hay nói cách khác là nhiệm vụ mà người nhân viên CTXH hoạt động trong trường học thực hiện. Đó là:

- *Ngăn ngừa HS trốn học hoặc bỏ học:* HS thì phải đến trường để học. Tuy nhiên, vẫn có những vấn đề từ phía gia đình và cá nhân cản trở HS đến lớp. Nhân viên CTXH cần đánh giá nhu cầu của HS và gia đình để có thể giúp họ lập kế hoạch giúp HS tham gia học tập. Ngăn ngừa HS bỏ học cũng là nhiệm vụ quan trọng của nhà trường. Vì vậy, nhân viên CTXH phải là một phần của tất cả các nhóm: quản lý nhà trường, GV, phụ huynh, và cả các nhóm HS để có thể phát hiện kịp thời những HS có nguy cơ bỏ học và có kế hoạch giúp HS và gia đình để ngăn chặn nguy cơ này.

- *Ngăn ngừa bắt nạt/bạo lực học đường:* Tình trạng bắt nạt trong trường học cũng là một trong những nguyên nhân gây ra nạn bỏ học, vì những HS hay bị bắt nạt sẽ không tập trung được vào việc học, học kém đi, và trở nên sợ hãi trường học. Nhân viên CTXH có thể ngăn ngừa hoặc giảm thiểu nạn bắt nạt bằng cách tăng cường

hỗ trợ cho những HS có nguy cơ bị bắt nạt và thực hiện những chương trình tập huấn KN xã hội hướng vào giải quyết mâu thuẫn như kiểm soát sự giận dữ, cách giải tỏa ức chế, cách thương lượng để giải quyết mâu thuẫn không cần đến bạo lực... nhân viên CTXH cũng cần phối hợp với GV và đoàn thể (Đoàn, Đội...) giúp những HS yếu lấy lại căn bản để có thể theo kịp bạn đồng học và tự tin hơn. Nhân viên CTXH có thể tìm mời các chuyên gia đến trường và giúp cho thầy cô giáo và ban quản lý nhà trường trang bị kiến thức và KN nhận diện HS bị lạm dụng, những dấu hiệu có thể dẫn đến bạo hành, dấu hiệu HS đang có vấn đề sức khỏe tâm thần... để có thể can thiệp kịp thời.

- *Ngăn ngừa tự tử:* Nhân viên CTXH làm việc và nhận diện những HS bị trầm cảm, hoặc có nguy cơ tự tử. Những dấu hiệu cho thấy các em có khuynh hướng tự tử như đe dọa bằng lời hoặc viết thư, mất ngủ, không còn quan tâm đến tương lai, thay đổi hoàn toàn về tính tình (lâm lì ít nói...), hay nói lên những lời tuyệt vọng... Khi đánh giá nguy cơ tự tử, nhân viên CTXH tìm hiểu xem các em có nghĩ đến việc này hay không, xác định xem các em đã lên kế hoạch hay chưa, xác định mức độ khả thi của kế hoạch... nhân viên CTXH nên liên lạc với gia đình và giúp gia đình tìm sự hỗ trợ chuyên môn từ những nhà trị liệu. Và sau đó, nhân viên CTXH cần phải có kế hoạch theo dõi và hỗ trợ các em đến khi thực sự chắc chắn rằng mỗi nguy hiểm đã qua rồi.

- *Hỗ trợ phụ huynh:* Gia đình HS có nhiều vấn đề sẽ ảnh hưởng không nhỏ đến việc học tập của các em. Vì vậy, nhân viên CTXH có thể sắp xếp những buổi gặp gỡ với phụ huynh - theo nhóm hoặc cá nhân tùy theo từng trường hợp cụ thể - giúp họ trang bị KN làm cha mẹ, hoặc tham vấn cho họ khi cần. Việc giúp cho phụ huynh hiểu được những hoạt động hỗ trợ HS ở trường học và kêu gọi được sự phối hợp của họ cũng là phần rất quan trọng đối với sự thành công của các chương trình ngăn ngừa hoặc can thiệp nhằm giúp trẻ phát triển. Có những trường hợp, nhân viên CTXH còn phải tìm kiếm và phối hợp với những dịch vụ hỗ trợ trong cộng đồng để giúp gia đình các em HS giải quyết khó khăn và đáp ứng được nhu cầu học tập của các em như: các chương trình an sinh xã hội, học bổng, các dịch vụ sức khỏe tâm thần, chương trình nhà ở cho người nghèo...

- *Xây dựng “Trường học thân thiện”:* Nhân viên CTXH cần ứng dụng những chương trình “hành vi tích cực” (positive behavioral interventions and supports) thúc đẩy việc xây dựng và duy trì môi trường học đường thân thiện, tăng cường sự tôn trọng và tin cậy giữa GV, giữa HS, và giữa HS với GV. Môi trường học đường thân thiện và an toàn sẽ giúp các em yêu thích trường học và yên tâm học tập. Nhân viên CTXH giúp HS xây dựng

giá trị bản thân và phát triển những KN như nhận diện và quản lý cảm xúc, biết quan tâm đến người khác, đi đến những quyết định có trách nhiệm, xây dựng được những mối quan hệ tích cực và giải quyết một cách hiệu quả những thách thức của cuộc sống.

- *Giúp HS đang gặp khủng hoảng*: Khủng hoảng xảy ra khi HS gặp phải những chấn thương đột ngột vượt quá khả năng ứng phó thường ngày của các em như bạo hành gia đình, mất người thân, mất nhà cửa, thiên tai, bị tai nạn... Trong những trường hợp như thế, nhân viên CTXH trước hết cần giúp HS vượt qua giai đoạn khủng hoảng, sau đó giúp các em đánh giá lại hoàn cảnh và tìm những giải pháp thích hợp để giải quyết vấn đề. Khi cần thiết, phải cùng làm việc với gia đình và các bên liên quan để có được giải pháp tốt nhất cho các em.

- *Tham vấn nhóm*: Tham vấn nhóm là cách hiệu quả nhất để xây dựng mối quan hệ tốt với HS, giúp các em trang bị KN xã hội, và hỗ trợ các em đúng lúc. Khi tham gia nhóm, HS có cơ hội thực tập KN mới và xây dựng được cho mình những mối qua hệ lành mạnh. Nhóm có thể cùng làm việc để giúp nhau giải quyết những vấn đề cá nhân như học yếu môn học, bất hạnh hoặc mất mát, gia đình bất hòa, li dị... Nhóm tập trung vào mối quan tâm hoặc vấn đề chung mà các thành viên gặp phải và cùng nhau xây dựng mục tiêu và chương trình hành động phù hợp với điều kiện và hoàn cảnh của nhóm và nhà trường. Khi cần thiết, nhân viên CTXH có thể trao đổi với GV hoặc phụ huynh để cùng phối hợp giúp các em.

- *Tham vấn cá nhân*: Nhân viên CTXH tham vấn riêng cho từng em HS khi các em gặp phải khó khăn gây cản trở việc học tập của các em. Nhu cầu tham vấn của các em có thể là những vấn đề cá nhân, vấn đề thuộc gia đình hoặc trường học hoặc cả ba. Tùy theo đánh giá ban đầu mà nhân viên CTXH xây dựng kế hoạch tham vấn cho các em, cùng với gia đình các em hoặc GV nếu cần thiết.

- *Một số trường hợp cần can thiệp hành vi đặc biệt*: Với một số trường hợp cá biệt, có thể hình thành một nhóm gồm chuyên gia từ nhiều lĩnh vực (multi-disciplinary team) như giáo dục, y tế, tâm lý, sức khỏe tâm thần... để giúp các em, trong đó nhân viên CTXH cũng là một thành viên. Thường thì đây là những chương trình thay đổi hành vi đặc biệt bao gồm 2 giai đoạn: + Đánh giá chức năng (động cơ) của hành vi (Functional Behavior Assessment); + Lập kế hoạch can thiệp. Kế hoạch này bao gồm những phương pháp quản lý suy nghĩ và cảm xúc (Cognitive Behavioral Intervention) và chỉnh đổi hành vi (Behavior Modification) nhằm giúp các em giảm hành vi có vấn đề và tăng cường hành vi thích hợp. Khi việc hỗ trợ các em vượt quá khả năng của nhân viên CTXH và điều kiện của nhà trường, nhân viên CTXH phải tìm

những nhà chuyên môn hoặc các trung tâm chuyên nghiệp để chuyển chuyên các em sang điều trị.

- *Hỗ trợ HS khuyết tật*: Xu hướng của thế giới hiện nay là khích lệ và ủng hộ HS khuyết tật học hòa nhập. Điều đó cũng có nghĩa là ngày càng có nhiều HS khuyết tật theo học ở các trường. Các em sẽ có những khó khăn riêng cần sự hỗ trợ của nhân viên CTXH và nhà trường để có thể theo kịp bạn cùng lớp và thoát khỏi mặc cảm bị cô lập ngay trong lớp học. Nhân viên CTXH có thể phối hợp với các chuyên gia về khuyết tật và các trung tâm, tổ chức hỗ trợ người khuyết tật để có kế hoạch giúp các em học hòa nhập tốt và học tốt.

- *Hỗ trợ HS cuối cấp*: Đối với HS cuối cấp (trung học phổ thông), nhân viên CTXH còn có nhiệm vụ phát triển những chương trình chuyển giai đoạn (transitional program) giúp các em chuẩn bị tốt cho việc bước vào một môi trường sống lớn hơn, với nhiều trách nhiệm và nghĩa vụ hơn như vào đại học, học nghề, hoặc đi làm kiếm sống.

Như vậy, để thực hiện tốt nhiệm vụ CTXH trong lĩnh vực học đường, cán bộ - nhân viên CTXH cần phải có năng lực và kinh nghiệm nhất định trong làm việc với các đối tượng và vấn đề tổng thể như: với nhà trường, với GV, với HS và phụ huynh HS... Đồng thời, đội ngũ nhân viên CTXH cũng cần được tạo điều kiện để tiếp cận với hệ thống hỗ trợ cần thiết tại nhà trường và bên ngoài cộng đồng nhằm thúc đẩy hoạt động CTXH trong trường học hiệu quả hơn.

2.2. Thách thức trong việc xây dựng mạng lưới CTXH tại Việt Nam

- *Về đội ngũ nhân viên CTXH*: Đội ngũ nhân viên CTXH trong lĩnh vực học đường vẫn còn thiếu về số lượng và yếu về chuyên môn nghiệp vụ, đội ngũ nhân viên CTXH làm việc trong các trường học ở Việt Nam hiện nay phần lớn vẫn chưa có; chỉ mới hình thành ở giai đoạn đào tạo đội ngũ hành nghề CTXH, một số trường Đại học tuy có bộ môn CTXH trong trường học tuy nhiên công tác đào tạo còn chưa được chuyên sâu, sinh viên ra trường chưa thể làm việc được trong trường học do thiếu KN và kinh nghiệm trong việc can thiệp với các vấn đề của trường học. Vì vậy nhiều trường khi chia sẻ về thách thức trong xây dựng mạng lưới CTXH trong trường học đều cho biết tìm được người có chuyên môn, kinh nghiệm trong lĩnh vực này cũng không hề dễ.

- *Về nguồn kinh phí*: Phần lớn các trường đều gặp khó trong vấn đề vận động nguồn kinh phí để xây dựng hệ thống CTXH; việc chi trả thu nhập cho đội ngũ cán bộ - nhân viên CTXH còn gặp rất nhiều khó khăn, một số trường đang tính đến phương án vận động nguồn kinh phí từ các tổ chức phi chính phủ, từ chính gia đình phụ huynh HS đóng góp, nhằm xây dựng và duy trì hoạt động CTXH

trong trường học, giúp khắc phục các vấn đề còn tồn tại trong nhà trường, nâng cao chất lượng dạy và học trong nhà trường. Vì vậy, nguồn kinh phí đóng vai trò nền tảng cùng với đội ngũ nhân lực nhằm hình thành, xây dựng và phát triển mạng lưới CTXH trong trường học.

- *Về cơ sở pháp lí:* Đến nay, phần lớn các hoạt động CTXH, trong đó có lĩnh vực CTXHHTH phần lớn dựa vào định hướng của Đề án 32 do Thủ tướng Chính phủ phê duyệt (2010) và các văn bản pháp luật mang tính hỗ trợ như **Luật Giáo dục, Luật Chăm sóc và Bảo vệ trẻ em**, các quy định về giáo dục hòa nhập... Còn lĩnh vực CTXHHTH vẫn chưa có riêng một chủ trương, chính sách chỉ đạo mang tính chuyên ngành để việc thực hiện chuyên sâu và bài bản hơn. Việc chưa có văn bản pháp luật mang tính chuyên ngành chính là một khó khăn và hạn chế lớn về mặt pháp lí để đưa CTXH hoạt động một cách có hệ thống và hiệu quả trong trường học.

- *Về hạn chế trong nhận thức của một bộ phận người dân, các cấp quản lí:* Hiện nay, CTXHHTH đang được nhìn nhận khá tích cực ở các thành phố lớn ở Việt Nam, do đội ngũ nhân viên CTXHHTH là những người có chuyên môn nghiệp vụ giải quyết được các vấn nạn học đường và các hành vi lệch chuẩn đang diễn biến phức tạp trong nhà trường. Song bên cạnh đó, vẫn còn một bộ phận phụ huynh các em HS, cán bộ quản lí giáo dục, GV nhà trường vẫn chưa nhận thức tốt về vai trò, tầm quan trọng và chức năng của CTXHHTH, vì vậy họ thụ động, bất lực trước các vấn đề lệch chuẩn đang diễn ra phổ biến trong trường học, chưa có chủ trương - kế hoạch khi có cơ quan bên ngoài đề nghị phối hợp thực hiện hoạt động CTXH trong lĩnh vực học đường.

2.3. Định hướng nhằm xây dựng và phát triển mạng lưới CTXHHTH tại Việt Nam

Để CTXHHTH ở Việt Nam được hình thành và phát triển phổ biến ở hệ thống trường học, thì CTXHHTH cần nằm trong tiến trình chung phát triển của ngành CTXH và được coi như một nghề chuyên nghiệp ở Việt Nam, theo các bước đi của Đề án 32 đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt. Để tạo nền tảng cho hệ thống CTXHHTH phát triển sâu rộng, cần chú trọng thực hiện các định hướng sau:

- Nâng cao năng lực cho đội ngũ cán bộ, nhân viên xã hội, nhân viên CTXH hiện đang làm việc trong các trường học; trang bị một cách chuyên sâu có hệ thống những kiến thức, KN cơ bản trong làm việc với các vấn đề của trường học cho đội ngũ nhân viên CTXH tương lai (sinh viên ngành CTXH trong các trường đại học). Thường xuyên tổ chức đào tạo tập huấn trang bị các KN can thiệp - trợ giúp cho đội ngũ nhân viên cũ và tạo điều kiện để nhân viên CTXH mới tiếp cận, làm quen với hoạt động CTXH trong các trường học.

- Thiết kế các chương trình đào tạo chuyên sâu về chuyên ngành CTXH lĩnh vực học đường, nhằm can thiệp và giải quyết có hiệu quả đối với các vấn đề của trường học như: bạo lực học đường, tệ nạn ma túy - mại dâm, nghiện game, rượu chè, bài bạc, trốn học...

- Đẩy mạnh giáo dục theo hướng tiếp cận năng lực người học, lấy người học làm trung tâm; nhằm hình thành cho HS một năng lực tổng hợp vững vàng về kiến thức - KN và có một thái độ sống tích cực. Muốn làm được điều này cần phối hợp vai trò giữa cán bộ quản lí nhà trường, GV, phụ huynh, HS và đội ngũ nhân viên CTXHHTH, nhằm nâng cao chất lượng giáo dục trong nhà trường.

- Chú trọng công tác quản lí ca, tham vấn tâm lí và can thiệp khủng hoảng cho những nhóm đối tượng HS gặp khó khăn về tâm lí, rối loạn hành vi, cùng với nhà trường và gia đình quản lí tốt nhóm HS này.

- Đa dạng hóa các loại dịch vụ can thiệp, trợ giúp cho từng nhóm đối tượng trong trường học, nhằm giải quyết tốt các vấn đề nảy sinh trong trường học.

3. Kết luận

Trong điều kiện các vấn nạn học đường đang diễn ra phức tạp, phổ biến và trở thành vấn đề nóng được xã hội quan tâm như hiện nay, cần sớm nhận thức về sự cần thiết phải phát triển mạng lưới CTXH trong trường học, tạo các điều kiện cần thiết cho sự phát triển này. Cần có sự phối hợp liên ngành giữa Bộ GD-ĐT và Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội... trong việc đào tạo, tập huấn đội ngũ cán bộ, nhân viên CTXHHTH làm việc trực tiếp trong trường học.

Tài liệu tham khảo

- [1] Lê Chí An (2011). *Từ thế giới nhìn về công tác xã hội học đường ở Việt Nam*. Tham luận Hội thảo Công tác xã hội học đường, Trường Đại học Mở TP. Hồ Chí Minh.
- [2] Nguyễn Văn Đồng (2016). *Đổi mới giáo dục cần hướng tới xây dựng một nền giáo dục toàn diện*. Tạp chí Dạy và học ngày nay, số 136.
- [3] Vũ Ngọc Hải - Đặng Bá Lâm - Trần Khánh Đức và những người khác (2007). *Giáo dục Việt Nam đổi mới và phát triển hiện đại hoá*. NXB Giáo dục.
- [4] Thủ tướng Chính phủ (2010). *Quyết định số 32/2010/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 25/3/2010 về Phê duyệt Đề án phát triển nghề công tác xã hội giai đoạn 2010-2020*.
- [5] Kiều Văn Tu (2011). *Công tác xã hội học đường trên thế giới và ở Việt nam*. Kỷ yếu Hội thảo Công tác xã hội học đường, Trường Đại học Đồng Tháp.